

انواع مبانی حسابداری

انواع مبانی حسابداری، چارچوب‌هایی هستند که بر اساس آنها معاملات مالی یک دستگاه یا یک سازمان شناسایی، اندازه‌گیری و ثبت می‌شوند. انتخاب مبانی مناسب تاثیر مستقیمی بر اطلاعات مالی ارائه شده و تصمیم‌گیری‌های مدیریتی دارد. در این مقاله به بررسی انواع مختلف مبانی حسابداری به همراه تفاوت‌ها و ثبت‌های آنها خواهیم پرداخت.

تعریف مبانی حسابداری

به صورت کلی زمان شناسایی درآمدها و هزینه ها و ثبت آنها در دفاتر حسابداری را مبنای حسابداری می نامند.

انواع مختلف مبنای حسابداری

۱- مبنای نقدی کامل

در مبنای نقدی کامل، درآمدها زمانی شناسایی و در دفاتر حسابداری ثبت می شوند که وجوه آن دریافت شود و هزینه ها زمانی شناسایی و در دفاتر حسابداری ثبت می شوند که وجوه آن پرداخت شود؛ به عبارتی در سیستم ثبت دوطرفه این مبنا، یک طرف آن (بدهکار یا بستانکار) حساب بانک خواهد بود. بنابراین در این مبنا حساب بدهکاران (حسابهای دریافتی) و بستانکاران (حسابهای پرداختی) وجود ندارد. همچنین اسناد حسابداری در این مبنا به شرح زیر است:

شرح	بدهکار	بستانکار
بانک	***	

***		فروش/درآمد
-----	--	------------

بابت فروش/ارائه خدمات به صورت نقدی

بستانکار	بدهکار	شرح
	***	هزینه/خرید
***		بانک

بابت هزینه/خرید کالا به صورت نقدی

مزایای مبنای نقدی کامل

۱- سادگی و سهولت در استفاده.

۲- عدم نیاز به نیروی انسانی و متخصص و مجرب کمتر.

۳- صرفه جویی در وقت

معایب مبنای نقدی کامل

۱- عدم انعکاس فعالیت‌های مالی غیر نقدی در دفاتر

۲- ارائه تصویری ناقص از وضعیت مالی

۳- عدم رعایت اکثر اصول و موازین حسابداری

۲- مبنای تعهدی کامل

در مبنای تعهدی کامل، درآمدها زمانی شناسایی و در دفاتر مالی ثبت می‌شوند که تحصیل یا تحقق پیدا کنند بدون توجه به زمان دریافت وجه نقد و هزینه‌ها زمانی شناسایی و در دفاتر مالی ثبت می‌شوند که ایجاد یا تحمل شوند بدون توجه به زمان پرداخت وجه. لازم به ذکر است که سیستم ثبت دوطرفه این مبنا بر خلاف مبنای نقدی کامل، از حسابهای بدهکاران (حسابهای دریافتنی) و بستانکاران (حسابهای پرداختنی) بهره می‌گیرد. همچنین اسناد حسابداری آن به شرح زیر است:

شرح	بدهکار	بستانکار
بدهکاران	***	
فروش/درآمد		***

بابت فروش/ارائه خدمات به صورت نسبی

شرح	بدهکار	بستانکار
هزینه/خرید	***	
بستانکاران		***

بابت هزینه/خرید کالا به صورت نسبه

مزایای مبنای تعهدی کامل

۱۱- رآئه تصویری دقیقتر و مطلوبتر از وضعیت مالی واحد تجاری

۲- رعابت اصول و موازین حسابداری

معایب مبنای تعهدی کامل

۱- پیچیدگی بیشتر نسبت به مبنای نقدی کامل

۲- نیاز به برآوردهای حسابداری

۳- مبنای نیمه تهدی

مبنای نیمه تهدی ترکیبی از دو مبنای نقدی و تهدی است؛ یعنی برای

درآمدها از مبنای نقدی استفاده می‌شود برای هزینه ها از مبنای تهدی

استفاده می‌شود. لازم به ذکر است که بخش دولتی بیشتر از همین مبنا استفاده می‌کند. در سیستم ثبت دوطرفه این مبنا، حساب بستانکاران (حسابهای پرداختی) وجود دارد ولی بدهکاران (حسابهای دریافتی) وجود ندارد.

درواقع در این مبنا، این موضوع پیش‌بینی می‌شود که چون احتمال لاوصول ماندن مطالبات وجود دارد، پس زمانی که فقط وجه نقد دریافت شد، درآمد شناسایی شده و در دفتر مالی ثبت می‌شود دقیقاً مانند مبنای نقدی کامل ولی در بحث هزینه، چون که هزینه کاملاً بر عهده دستگاه دولتی است، هزینه را زمانی شناسایی و در دفاتر مالی ثبت می‌کند که ایجاد یا تحمل شود دقیقاً مانند مبنای تعهدی کامل. در سیستم ثبت دوطرفه این مبنا نیز، حساب بدهکاران (حسابهای دریافتی) وجود ندارد ولی بستانکاران (حسابهای پرداختی) وجود دارد. همچنین اسناد حسابداری آن به شرح زیر است:

شرح	بدهکار	بستانکار
-----	--------	----------

	***	بانک
***		فروش/درآمد

بابت فروش/ارائه خدمات به صورت نقدی

بستانکار	بدهکار	شرح
	***	هزینه/خرید
***		بستانکاران

بابت هزینه/خرید کالا به صورت نسبه

۴- مبنای تعهدی تعدیل شده

در این مبنا، اگر که درآمدها قابل اندازه گیری و قابل وصول در کوتاه مدت باشند؛ برای شناسایی آن و ثبت در دفاتر مالی از روش تعهدی استفاده می‌شود، در غیر این صورت یعنی اگر که درآمدها قابل اندازه گیری و قابل وصول در کوتاه مدت نباشند، برای شناسایی آن و ثبت در دفاتر مالی از روش نقدی استفاده می‌شود. همچنین هزینه ها زمانی ثبت و در دفاتر مالی شناسایی می‌شوند که ایجاد یا تحمل شوند دقیقاً مانند مبنای

تعهدی کامل. لازم به ذکر است که اگر تمام درآمدها در کوتاه مدت قابل وصول و اندازه گیری باشد، برای شناسایی درآمد بین مبنای تعهدی کامل و تعهدی تعدیل شده، تفاوتی وجود ندارد. همچنین اسناد حسابداری آن به شرح زیر است:

شرح	بدهکار	بستانکار
بدهکاران	***	
فروش/درآمد		***

بابت فروش/ارائه خدمات به صورت (در کوتاه مدت قابل وصول و اندازه گیری باشد)

شرح	بدهکار	بستانکار
بانک	***	
فروش/درآمد		***

بابت فروش/ارائه خدمات (در کوتاه مدت قابل وصول و اندازه گیری نباشد)

شرح	بدهکار	بستانکار
هزینه/خرید	***	
بستانکاران		***

بابت هزینه/خرید کالا به صورت نسبه

۵- مبنای نقدی تعدیل شده

در این مبنا، درآمدها زمانی شناسایی و در دفاتر مالی ثبت می‌شوند که وجوه نقد دریافت یا وصول شود دقیقاً مانند مبنای نقدی کامل و هزینه‌ها زمانی شناسایی و در دفاتر مالی ثبت می‌شوند که دو شرط وجود داشته باشد؛ شرط اول این است که ابتدا هزینه باید ایجاد یا تحمل شود؛ شرط دوم این است که سپس پرداخت وجوه انجام گیرد. لازم به ذکر است که امروزه اکثر دستگاه‌های دولتی و وزارتخانه‌ها از مبنای نقدی تعدیل شده استفاده می‌کنند. همچنین ثبت اسناد حسابداری آن به شرح زیر است:

شرح	بدهکار	بستانکار
بانک	***	
فروش/درآمد		***

بابت فروش/ارائه خدمات به صورت نقدی

شرح	بدهکار	بستانکار
هزینه/خرید	***	
بستانکاران		***

بابت هزینه/خرید کالا (ایجاد تعهد/شرط اول)

شرح	بدهکار	بستانکار
بستانکاران	***	
بانک		***

بابت پرداخت بدهی (پرداخت وجه/شرط دوم)

خلاصه مبنای حسابداری

مبنای حسابداری	درآمد	هزینه
----------------	-------	-------

نقدی کامل	زمان دریافت وجه	زمان پرداخت وجه
تعهدی کامل	زمان تحقق	زمان ایجاد یا تحمل
نیمه تعهدی	زمان دریافت وجه (نقدی)	زمان ایجاد یا تحمل (تعهدی)
تعهدی تعدیل شده	قابل اندازه گیری و قابل وصول در کوتاه مدت (تعهدی) غیر قابل اندازه گیری و غیر قابل وصول در کوتاه مدت (نقدی)	زمان ایجاد یا تحمل (تعهدی)
نقدی تعدیل شده	زمان دریافت وجه (نقدی)	دو شرط لازم و کافی: ۱- تحویل کالا یا انجام خدمات ۲- پرداخت وجه

نتیجه گیری

به صورت کلی در این مقاله با انواع مبانی حسابداری، ثبتهای آنها، ویژگیهای آنها و تفاوتهای آنها آشنا شدیم. لازم به ذکر است که یکی از تفاوتهای حسابداری دولتی و بلازرگانی نیز، استفاده از همین مبناها است؛ بخش بازرگانی فقط مکلف به استفاده از مبنای نقدی کامل می باشد؛ در صورتی که هر دستگاه دولتی بر اساس حجم کار، معاملات و فعالیتهای خود، مختار است که یکی از این پنج مبنا را انتخاب کند تا دفاتر مالی و صورتهای مالی آنها نیز بر اساس آن مبنا، تهیه و تنظیم شوند. همچنین انتخاب مبنای مناسب به کسب و کار سازمانها کمک کرده تا اطلاعات مالی قابل اعتمادی را تولید کرده و در نتیجه منجر به اتخاذ تصمیمات بهتری خواهد شد.

